

Da pater augustam menti conscendere sedem,
Da fontem lustrare boni, da luce repertā
In te conspicuos animi desigere visus.
25. Disjice terrenæ nebulas & pondera molis,
Atque tuo splendore mica: tu namque serenum,
Tu requies tranquilla piis; te cernere finis,

INTERPRETATIO.

Da, pater, da menti nostræ assurgere in gravitatem machina terrestris; & corusca Solium tuum regale; da querere originem tuo fulgore: nam tu serenitas es, tu quies boni; da, lumine detecto, desigere in te tranquilla probis; & nostra de te notio claros conspectus mentis. Expelle nubem &

NOTÆ.

Quemque sibi tenues nascentem arcessere vitas.

Postea hæ minores animæ iisdem causis, quibus prædictus spiritus Universi, fiunt, videlicet ex eadem materiâ fluente, & ab ipso Deo, servatis iisdem naturæ legibus.

Præterea cædem animæ dicuntur aptata levibus curribus, hoc est corporibus, quibus includuntur, quaque ipsæ movere & regere videntur, ut vector movere & regere currum solet: anima enim plantæ v. g. diversa est ab animâ bestiæ: & anima bestia pro diversis bestiarum generibus iterum diversa est. Sic animæ apum, de quibus jam loquebatur Virgilius, dici possunt levibus curribus aptata.

Insuper his, prædictæ animæ per cœlum terramque dispersæ sunt: nam præterquam quod etiam in cœlo stellifero forte occurrere potest similis quidam spiritus, qui per corpus in quo includuntur, prædictos circuitus agat; minores illæ animæ sunt in bestiis, quarum aliæ in terris, aliæ in cœlo aërio vivunt.

Tandem hæ animæ ad cœlum conversæ revertuntur: haec enim animæ, utpote quæ generali corporum motorum lege, quæ nunc vocatur benigna, quæ minus resistitur, tendunt, in cœlum, quæ minus resistitur iisdem, nituntur: veluti igne reduci: maxima quippe est similitudo inter has animas & ignem: unde

Virgilio prædictus spiritus appellatur igneus vigor. Quoniam verò cœlum habetur altissimum Dei domicilium: Matth. 5. non jurandum per cœlum, quia thronus Dei est; propterea Deus nunc dicitur facere, has animas ad se conversas reverti: & propterea nunc in exemplum adducuntur.

22. *Da pater.*] Sic vocatur Deus non solum à Christianis, sed etiam ab Ethniciis, ut jam notavimus. Hæc est autem petitio Philosophiæ, cuius gratiâ prædicta præmisit. Rogat verò Deum, ut hinc liberet mentem tenebris ab ipso corpore ortis: corpus enim, Sap. 9. quod corruptitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem: inde verò informet cognitione summi boni, ejusque amore.

26. *Tu namque serenum.*] Serenans mentes: ut quemadmodum tempus serenum singitur fugare nubes: sic Deus mentis tenebras pellat.

27. *Tu requies tranquilla piis.*] Dans cogitationes tranquillas; iis nempe, qui, dante Deo, suo erga Deum officio funguntur.

27. *Te cernere finis.*] Mens humana eo fine à Deo creata est, ut cogitet, adeoque ut cognoscat, Deum: Joan. 17. Hæc est vita eterna ut cognoscant te Deum verum.

Principium, vector, dux, semita, terminus idem.

INTERPRETATIO.

quod sis principium, vector, dux, via, & terminus.

NOTÆ.

28. *Principium.*] Non minus necessarium est, mentem nostram suum principium, quæ semetipsam cognoscere: ut videlicet primi beneficij à suo conditore accepti non immemor, se suaque eidem suo conditori devoteat. Deus autem ita mentis nostræ principium est, ut quamvis mens posset dubitare, utrum Deus foret principium corporum, eadem tamen sua tenuitatis conscientia, semper convincatur, se non ab alio quæ ab ipso Deo fuisse creatam. Hinc Deus dixit Apocal. 1. Ego sum & & principium & finis.

Terminus.] Id vocatur terminus, ultra quod res, eodem finita, non diffunditur: sicut cæcis nationibus, rudis informisque lapis, ultra quem ager, hoc lapide finitus, non diffunditur, vocatur Deus Terminus. Atqui Deus est id ad quod mens humana cogitando diffundi debet; sed ultra quod eadem mens cogitando versari non potest. Joan. 6. Domine, ad quem ibimus? verba vita eterna habes.

Sicut autem omnia hæc rectè dicuntur de Deo, ut jam expositum est, ita non male dicerentur de ipsâ cognitione Dei, menti nostræ insitâ, quæ notatur his verbis, Te cernere.

Primò enim illa de Deo insita cognitione rectè dicitur finis: quoniam eo fine facti sumus à Deo,

ut Deum ipsum cogitemus. Secundò

eadem cognitione rectè dicitur principium;

quia ut omne nostrum bonum opus à bona nostrâ cognitione; sic omnis

nostra bona cognitione ab ipsâ Dei cognitione,

velut à principio oritur: ignoti nulla cupido, quod vulgo dicunt. Ter-

tiodi eadem Dei cognitione rectè dicitur ve-

ctor, dux, & semita; quod hæc nostræ

cognitiones, nostraque omnia tam di-

cta, quæ facta ad Deum videatur fer-

re, mouere, & ducere. Denique hæc

Dei nostra cognitione rectè dicitur termi-

nus: siquidem comparatâ eâ, quæ de-

functi frui speramus, perfectâ Dei cog-

nitione, veluti comparato vita nostræ

termino quiescemos. Joan. 17. Hæc eis

vita eterna ut cognoscant te solum Deum

verum, & quem misisti Iesum Christum.

Sed hunc esse rerum omnium præcellentissimum, dignissimè confitetur. Quod si naturâ quidem inest, sed est ratione diversum, cùm de rerum principe loquamur Deo, singat qui potest, quis hæc diversa conjunxerit? Postremò quod à qualibet re diversum est, id non est illud, à quo intelligitur esse diversum. Quare quod à summo bono diversum est sui naturâ, id summum bonum non est: quod nefas est de Deo cogitare, quo nihil constat esse præstantius. Omnino enim nullius rei natura suo principio melior poterit existere, quare quod omnium principium sit, id etiam sui substantiæ summum esse bonum verissimâ ratione concluserim. Rectissimè, inquam. Sed summum bonum beatitudinem esse concessum est. Ita est, inquam. Igitur, inquit, Deum esse ipsam beatitudinem, necesse est confiteri. Nec propositis, inquam, prioribus ^b refragari queo, & ab illis hoc illatum consequens esse perspicio. ⁴ Respice, inquit, an hinc quoque idem firmius approbetur, quod duo summa bona, quæ à se diversa sunt, esse non possunt. Etenim quæ discrepant bona, non esse alterum quod sit alterum, liquet: quare neutrum poterit esse perfectum, cùm alterutri alterum deest. Sed quod perfectum non sit, id summum non esse manifestum est: nullo modo igitur quæ summa sunt bona, ea possunt esse diversa. Atqui & beatitudinem, & Deum, summum bonum esse collegimus: quare ipsam necesse est summam esse beatitudinem, quæ sit summa divinitas. Nihil, inquam, nec re hâc verius, nec ratiocinatione firmius, nec Deo dignius concludi potest.

INTERP̄TATIO.

a ratione sui. b adversari.

NOTÆ.

potest judicare rationem summi boni esse à Deo distinctam, nisi & summum bonum, & Deum, suâ quemlibet seorsum notione clare & distinctè cogitare: quandoquidem ut Deus, sic summum bonum cogitatur, quo nihil constat esse præstantius, melius, prius.

⁴. Respice an hinc quoque.] IV. Philosophia demonstrat, aliquid non posse cum Deo communicare prædictam summi boni rationem, sive, quod idem est, non posse esse duo summa bona: quia ex jam dictis quod habet rationem summi boni, sive quod est summum bonum, illud perfectum sit, necesse est. Atqui fieri non potest ut sint duo absolute perfecta: cùm perfectum absolute nec dici nec cogitari nec esse possit, nisi illud cui nihil deest: cumque ex duobus summis bonis, si adessent, alterutrum alteri decesserit.

summum bonum & Deum suâ quemlibet seorsum notione clare & distinctè cogitare: quandoquidem ut Deus, sic summum bonum cogitatur, quo nihil constat esse præstantius, melius, prius.

⁴. Respice an hinc quoque.] V. Philosophia more Geometriæ ex demonstratis quædam infert, quæ Græcis *meioua* Latinis *consectaria* vocantur, sive etiam *corollaria*, quædam scilicet præter debitum data, Normanis *le repiquet*.

⁵. Nam quoniam, &c.] Primum *consectarium* est, homines adeptione beatitudinis fieri deos: quod quidem sic inferatur. Est Deus naturâ, est Deus participatione. Deus naturâ, est res summe perfecta: unde cùm ex dictis non possit esse multiplex res summe perfecta, idcirco Deus naturâ ita unicus est, ut non

Super hæc, inquit, igitur veluti Geometræ solent, demonstratis propositis, aliquid inferre, ^s quæ *meioua* ipsi vocant, ita ego quoque tibi veluti corollarium dabo. ⁶ Nam quoniam beatitudinis adeptione fiunt homines beati, beatitudo vero est ipsa divinitas, divinitatis adeptione fieri beatos, manifestum est. Sed uti justitiae adeptione justi, sapientiæ sapientes fiunt, ita divinitatem adeptos, deos fieri simili ratione necesse est. Omnis igitur beatus, Deus; sed naturâ quidem unus, participatione vero nihil prohibet esse quam plurimos. Et pulcrum, inquam, hoc, atque pretiosum, sive ^b *meioua*, sive corollarium vocari mavis. ⁷ Atqui hōc quoque pulcrius nihil est, quod his annectendum esse ratio persuadet. Quid? inquam. Cū multa, inquit, beatitudo continere videatur, utrumne hæc omnia unum veluti corpus beatitudinis quadam partium varietate conjungant, an sit eorum aliquid, quod beatitudinis substantiam compleat, ad hoc vero cætera referantur? Vellem, inquam, id ipsarum rerum commemoratione patefaceres. Nonne, inquit, beatitudinem bonum esse censemus? Ac summum quidem, inquam. Addas, inquit, hoc omnibus licet. Nam eadem sufficientia summa est, eadem summa potentia, reverentia quoque, claritas, & voluptas beatitudo esse judicatur. Quid igitur? Hæcce omnia, bonum, sufficientia, potentia, cæteraque veluti quædam beatitudinis membra sunt, an ad bonum, veluti ad verticem cuncta referuntur? Intelligo, inquam, quid investigandum proponas: sed quid constitutas, audire desidero. Hujus tei discretionem sic accipe. Si hæc omnia beatitudinis membra forent, à se quoque invicem discrepant. Hæc est enim partium natura, ut unum corpus diversa componant. Atqui hæc omnia idem esse monstrata sunt.

INTERP̄TATIO.

a *consectaria*. b *consectarium*. c an hac | unum pluribus modis se habens.
omnia sint unum & unum; an potius |

NOTÆ.

possit esse multiplex. Deus vero participatione dicitur illa mens, quæ cogitatione divinæ simillimâ prædicta est: sic Psalmo 81. *Ego dixi dñs efti & filij excelsi omnes* Sic 2. Pet. 1. *ut per hec efficiamini divina confortes natura*. Atque hōc modo beati fiunt dī: quoniam cogitatione divinæ simillimâ afficiuntur; quæ quidem cogitatione dī fiunt participatione: sicut *justus, justitia, & sapiens, sapientia* adeptione fit.

⁷. Atqui hoc quoque, &c.] Secundum *consectarium* est, hominem qui dī adeptione beatus, adeoque Deus

PROSA X.

ARGUMENTUM.

PHILosophia demonstrat, aliquid esse summum bonum, & hanc qualitatem ita solum Dei esse, hanc ut à se indistinctam nec ab ullo acceperit, nec cum ullo communiceat: ex quo colligit eum, qui summo bono fruitur, hinc Deum esse participatione, inde participem potentiae, reverentiae, claritatis, & voluptatis.

QUONIAM igitur quae sit imperfecti, quae etiam perfecti boni forma, vidisti: nunc demonstrandum reor, quoniam hæc felicitatis perfectio constituta sit. In quo illud primum arbitror inquirendum, an aliquod hujusmodi bonum, quale paulo antè desinisti, in 5. terum naturâ possit existere, ne nos præter rei subjectæ veritatem cassa cogitationis imago decipiat. Sed quin existat, sitque hoc veluti quidam omnium fons bonorum, negari nequit. Omne enim quod imperfectum esse dicitur, id imminutione perfecti imperfectum esse perhibetur. Quo sit, ut si in quolibet genere imperfectum quid 10. esse videatur, in eo, perfectum quoque aliquid esse, necesse sit. Etenim perfectione sublatâ, unde illud, quod imperfectum perhibetur, extiterit, ne singi quidem potest. Neque enim ab diminutis, in 15. consum natisque natura rerum cepit exordium, sed ab integris, absolutissime procedens, in hæc extrema atque effeta dilabitur. Quod si, uti paulo antè monstravimus, est quædam boni fragilis imperfecta felicitas: esse aliquam solidam, perfectamque non potest dubitari. Firmissime, inquam^f, verissimeque conclusum est.

INTERPRETATIO.

a cognito modo tam imperfecti, quam d debilia. c felicitatem. f ego Boë-
perfecti boni, demonstranda est res illa qua tius.
fit summe bona. b inanis. c imperfectis.

NOTE.

1. Quin existat, negari nequit.] I. Phili- s mum bonum: quia cum ex dictis con-
sophia demonstrat, aliquid esse sum- f stet summe bonum idem esse quod

^a Quo vero, inquit, habitet, ita considera. Deum rerum omnium principem, bonum esse, communis humanorum^b conceptio probat animorum. Nam cum nihil Deo melius excogitari queat, id, quo melius nihil est, bonum esse quis dubitet? ita vero bonum esse Deum ratio demonstrat, ut perf. clum quoque bonum in eo esse convincat. Nam ni tale sit, rerum omnium princeps esse non poterit; erit enim eo præstantius aliquid, perfectum possidens bonum, quod hoc prius, atque antiquius esse videatur: omnia namque perfecta^c minus integris priora esse claruerunt, quare ne in infinitum ratio prodeat, confitendum est summum Deum, summi, perfectique boni esse plenissimum. Sed perfectum bonum veram esse beatitudinem constituimus. Veram igitur beatitudinem in summo Deo sitam esse, necesse est. Accipio, inquam^d, nec est quod contradic. ullo modo queat. Sed quælo, inquit^e, te, vide quæd id sancte atque inviolabiliter probes, quod boni summi summum Deum diximus esse plenissimum. Quoniam, inquam^f, modo? Ne^g hunc rerum omnium patrem illud summum bonum, quo plenus esse perhibetur, vel extrinsecus accepisse, vel ita naturaliter habere præsumas, quasi, habentis Dei, habitæque beatitudinis diversam cogites esse substantiam. Nam si extrinsecus acceptum putes, præstantius id quod dederit, eo quod acceperit, existimare possis.

INTERPRETATIO.

a cuinam rei insist illa felicitas, ait Philo- | Boëtius. f Deum ha-
sophia. b notio Dei omnibus humanis | bire rationem summi boni. g ego Boë-
mentibus insita. c imperfectis. d ego | tius. h inquit Philosophia.

NOTE.

perfectum, si existat aliquid perfectum, necesse est, ut aliquid summum bonum existat: existere autem aliquid perfectum hæc probatur demonstratione. Imperfectum in aliquo genere existere nequit, nisi in codem genere aliquod perfectum existat: quandoquidem illud imperfectum nec dicitur, nec cogitatur, nec est nisi facta comparatione cum hoc perfecto, cuius illud dicatur cogiteturque immunitio. & à quo ceperit exordium. Atqui in genere boni existit aliquod imperfectum: illud scilicet quod fragile est & caducum, de quo haec genus disputatum est.

2. Quo vero habitet.] II. Philosophia demonstrat, hanc summi boni qualitatem, Dei esse: quoniam rerum omnium princeps rationem sive qualitatem summi boni habeat necesse est: alio-

Minimè igitur membra sunt: alioquin ex uno membro beatitudo videbitur esse conjuncta, quod fieri nequit. Id quidem, inquam, dubium non est: sed id, quod restat, exspecto. Ad bonum verò cætera referri palam est. Iccirco enim sufficientia petitur, quoniam bonum esse 5. judicatur; iccirco potentia, quoniam id quoque esse creditur bonum. Idem de reverentia, claritudine, jucunditate, conjectare licet. Omnia 10. igitur expetendorum summa atque causa bonum est. Quod enim neque re, neque similitudine ullum in se refinet bonum, id expeti nullo modo potest. Contraque etiam, ⁸ qua naturā bona non sunt, tamen si esse videantur, quasi vera bona sint, appetuntur. Quo sit, uti summa, cardo, atque causa expetendorum omnium, bonitas esse jure credatur. ⁹ Cujus vero causā quid expetitur, id maxime videtur optari. Veluti si salutis causā quispiam velit equitare, non tam equitandi motum desiderat, quām salutis effectum. Cūm 15. igitur omnia boni gratiā petantur, non illa potius quām bonum ipsum desideratur ab omnibus. Sed propter quod cætera optantur, beatitudinem esse concessimus: quare sic quoque sola queritur beatitudo. Ex quo a lido apparet ipius boni, & beatitudinis unam atque eandem esse substantiam. Nihil video, cur dissentire quispiam possit. Sed Deum 20. veramque beatitudinem unum, atque idem esse monstravimus. Ita, inquam. ⁶ Securè igitur concludere licet, Dei quoque in ipso bono, nec usquam alio, sitam esse substantiam.

INTERPRETATIO.

a evidenter, b certò.

NOTE.

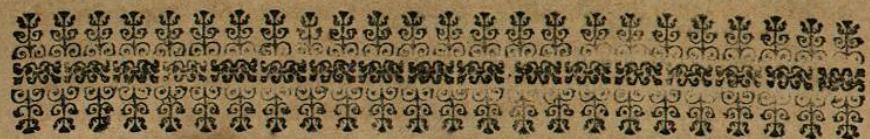
participatione est, divitiis, potentia, claritate, & voluptate cumulari: quod sic infertur. Si divitia, potentia, & cætera id genus quædam essent summi boni membra, hæc possent ita à summo bono separari, ut summum bonum esse posset sine illis: ut enim partes five membra, suā qualibet scorsum idēa cogitati possunt, sic à se invicem separari & separatim conservari possunt: quemadmodum constat de mente & corpore, quæ sunt hominis partes: quin si hæc prædicta essent de genere modorum, si ne quibus res, cujus sunt, potest existere: sicut corpus potest existere sine quiete, posset etiam summum bonum existere sine prædictis, adeoque non sequeretur cum, qui frueretur summo bono, frui propter prædictis: sed prædicta neque sunt membra summi boni; neque etiam modi, sine quibus esse possit summum bonum; quandoquidem

summum bonum ex dictis nec partes habet, nec modo afficitur, quo possit carere; alioqui non esset absolute perfectum: quare necesse est, ut qui summo bono fruatur, hic & voluptate, & claritate, & cæteris ejusmodi fruatur. Imò neque divitiæ neque alia ejusmodi experimus nisi quia videntur habere rationem summi boni, five beatitudinis.

8. *Qua naturā bona non sunt.*] Quicquid ab homine expetitur, id aut ies ipsa aut specie saltē bonum est: unde ait Philosophi nec bonum qua bonum est, odio haberi, nec malum quā malum, amari.

9. *Cujus causā quid expetitar, &c.*] Hoc est axioma, quod à Philosophis solet sic exprimi: propter quod unumquaque tale, illud magis tale est; quod etiam si in aliis forte causarum generibus fallere posset; in genere tamen finis, in quo generi nunc adhibetur, constat.

METRUM X.

METRUM X.

CARMEN constans ex duplice genere versuum alternorum, quorum prior Phaleucus spondeum, dactylum, & tres coreos habet, posterior Sapphicus coreum, spondeum, dactylum, & duos coreos: nisi quod pro Sapphico, cuius erat alternare in secundo versu, repetitur Phaleucus. Corrigere fuisse factum, sed id forte neglexit Auctor, quod uterque versus endecasyllabus est.

ARGUMENTUM.

PHILosophia invitat homines perturbationibus occatos ad prædictam summi boni notionem, quod hæc non solum sit tenebrarum expers, sed ipsa Solis luce præstantior, & placidæ quietis parens.

HUc omnes pariter venite capti,
Quos fallax ligat improbis catenis
Terrenas habitans libido menteis.

INTERPRETATIO.

Convenite huc omnes decepti, quos libido | stringit vinculis crudelibus.
mendax, occupans mentes terrestres, con-

NOTE.

1. *Huc.*] Ad prædictam summi boni notionem.
1. *Omnis pariter venite capti.*] Pariter intelligi potest jungi vel cum verbo *venite*, ut significetur, *convenite*; vel cum participio *capti*, ut significetur, *familiter decepti*: *captus* enim generatim is dicitur, qui in alterius potestate est: unde *captivus*: speciatim verò is est, qui corpori suo morem gerens suis ducitur perturbationibus. Virg. 4. Æneid. v. 194.
Regnorum immemores turpique cupidine captos.
Hinc *libido*, quæ meritò dicitur *fallax*, perhibetur ligare mentes terrenas improbis catenis. *Libido*, inquam, quæ ni-

hil est aliud, quām cogitatio mentis motibus corporeis obsequantis, meritò dicitur *fallax*, quia mentem à Deo, qui est prima veritas primaque bonitas, abducens in errorem vitiumque ducit. Eadem libido ligat mentes improbis catenis; quia mentem impedit, quominus hæc ad summi boni, quod naturaliter cognoscit appetitus, adeptiōem perverniat. At mentes, quas libido habitat, sive ut sappius Auctor noster loquitur, *hebetat*, sunt terrena; quod terreno corpori obsequantur. 1. Cor. 15. *Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de cœlo, cœlestis.* Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis, tales & cœlestes.